

Panun näkymiä

Elävä taulu ja keväinen keikaus.

Isäni työhuoneen hyvää järjestystä valvoi ennen vanhaan muotokuva, jota eräät naapurin lapset kutsuivat "eläväksi sedäksi", koska muotokuvalla todella oli — ja on vieläkin — harvinaisen elävät silmät, mikä antaa kasvoille kokonaisuudessaan eloisuutta. Huoneeni seinällä loistaa kunniapaikallaan toinenkin taulu, jolle miehen antaa puhuttelunimen "elävä taulu".

Se on ikäänkuin minun huoneen tauluni, minun ja koko perheen. Minusta se on ihmeellinen taulu, vaikka siinä luultavasti, asiantuntijain mielestä, ei olisikaan mitään ihmeellistä muuta ainakaan kuin — aitous. Jokainen on siihen ihastunut taiteilija ja maalikko yhtä hyvin, mikä jo puhuu tauluni puolesta.

Siinä todella silmä lepää, tuossa kesämaisemassa, niinkuin viimeisin vieraani sanoi tavaten juuri ne sanat, joita etsin. — Lepää — tuntuu kuin koko nykyhetken kiireen ja hälinän, ylläsituksen ja valvomisen rikkirepimä ihmispolo sieleinen ruumiineen lepäsi tuossa

maisemassa. Se on peräisin rauhalliselta viime vuosisadalta — näinhän me ajattemme, nykyajan ihmiset, vaikka lieneekö tuo viime vuosisadan rauhallisuus muuta kuin mielikuvituksemme tuotetta! Tai ehkä sentään se on muutakin, sillä sen vuosisadan taiteilijain töistä henki sopusointu, jota harvoin nykyajan tuotteissa tapaa. Ja jos tapaakin, niin on tuollaisessa Herran vuonna 1891 päivänvalon nähtävässä maisemakuvassa kuitenkin tuolle vuosisadan lopulle ominainen tunnelma, joka tämän vuosisataisten kannalta katsoen lienee jäljittelemätön. Sanoisin, että siinä on tuota kirjallisuudessa ja taiteessa usein mainittua 1880-lukua.

Kun näin taulun ensimmäisen kerran — se toi terveiset ja tuulahduksen äitini keski-suomalaisesta lapsuudenkodista —, monta vuotta siitä ei olekaan, tulivat mieleeni heti düsseldorfilaiset, vaikka en ole mikään taiteentuntija, sen historiassakin aivan aloitteleva. Mutta siinä oli heti tuota samaa ajanhenkeä, joka kirjallisuudessa leimaa ehkä lähinnä K. A. Ta-

waststjernan romaaneja, jota on jossain määrin Ahossa, joka minulle oli tuttua Hj. Munsterhjelmmin tauluista ja jota taiteessamme tyypillisimmin edustaa Werner Holmberg, edellisen oppi-isä, koivulehtoinen, paimenidylleinen, hongikkoineen, koskineen. Siinä oli heti "jotain" tuosta kaikkesta, ja olin oikein ylpeä, kun totesin, että näin todella onkin ollut, koskapa maalarit on ollut tuon koulukunnan miesten opissa. Tämän huoneen taulumme on maalannut W (olde-mar) Toppelius, vuorostaan Hj M:n oppilas, vanha pohjalaista sukua, jonka elämänvaiheista en kuitenkaan ole ehtinyt selvää ottaamaan, missähän sukulaisuussuhteissa lieneekään Oulun "vanhaan kuvamaalari" Toppeliukseen, kirkkomaalariin, tai setä Sakari Toppeliukseen!

Se on huoneen taulu siinä mielessä kuin jokin raamatun lause, joka talonväelle antaa ehtymättä uutta voimaa vuorokauden kaikkina hetkinä. Niin on tämänkin maisema ikäänkuin voimaa ja virkistykseen lähde, tavallinen suomalainen maisema, mutta siitä erikoisempaa, että se on joka vuorokauden hetki erilainen, se todella elää niinkuin luonto ympärillä heijastaen herkästi taivaankannen kaikki värvähdykset, riikin nousevan kuin laskevan auringon ihmeelliset värileikit. Kun aamulla herää, on

koko maisema täynnä keväistä valoa, pilvet ovat vaaleansinipunertavia, koivut niin kovin nuoria, vesikuljet peili, mutta kun aurinko illalla laskee jonnekin kivimuuriin taakse, niin että sen täällä vain vaistoa tai korkeintaan näkee taivonkannen vivahteista, silloin maisema korkeilevissä kuitakehyksissään on kuin riutuva kesäilta, jonka purpurapilvet ovat saaneet syvemmän vivahteen, vesi tummemman sävyn. Ja kun pilvet lepäävät raskaina kaupungin yllä ja ihmismieli tuskailee arjen taakan alla, silloin tuntuu kuin koko maisema reagoisi raskaine pilvineen, joita nyt parhaiten kuvaa ruotsalainen lausana gredliini.

Mutta ikuisesti tuore tuossa taulussa on rannan ruohikko, johon soukka järvivene on kokastettu, joka on niin heleän vihreä, niin nuori, että sen ensimmäisestä keväästä ei voi erehtyä. Siksi tästä olen kirjoittanut nyt, keväällä...

Merkillinen on taiteen voima. Ja keväällä se teettää meidän ylläluonnollisia. Vai tuntuuko uskottavalta, että nuori kaunis nainen, joka Helsingissä on päättänyt ostaa uuden keväthatuksen, juuri tuon himoitun ja halutun, jolla sitten häikäisi kanssasisarensa Oulussa, hastuukin johonkin pieneen tauluun, maisemaan ja ostaa sen! Mutta totta se vain on.